

Kritische bespreking van “De zorgvolmacht” vanuit het oog van de vrederechter.

Dieter Vanoutrive,
Plaatsvervangend vrederechter

I. Inleiding

- Door bepaalde omstandigheden (ziekte, ouderdom, ongeval ...) zijn mensen soms niet meer in staat zelf beslissingen te nemen over hun persoon of over hun goederen/gelden. In dat geval moet iemand anders dit over kunnen nemen in een systeem van vertegenwoordiging of bijstand.

II. Drie Wettelijke technieken bij onbekwaamheid

Eerste techniek : De zgn. “**gerechtelijke bescherming**” (bewind over goederen en/of persoon) : de bescherming wordt dan georganiseerd door de vrederechter die beslist welke handelingen de betrokken persoon niet meer kan of niet meer alleen kan en die een bewindvoerder aanstelt die onder controle van de vrederechter handelt.

II. Drie Wettelijke technieken bij onbekwaamheid

NADELEN VAN GERECHTELIJKE BESCHERMING:

- Tussenkomsst van de vrederechter nodig ;
- Verplichting tot verslaggeving en boekhouding ;
- Bepaalde handelingen kunnen niet gesteld worden zonder toestemming van de vrederechter (schenking, verkoop ...) ;
- De vrederechter beslist wie de “bewindvoerder” wordt en wat de bevoegdheden zijn.

II. Drie Wettelijke technieken bij onbekwaamheid

VOORDELEN VAN GERECHTELIJKE BESCHERMING :

- De betrokkene wordt ook juridisch onbekwaam en kan bepaalde handelingen niet meer (rechtsgeldig) (alleen) uitvoeren. Doet de betrokkene dat toch, dan “kan” de handeling nietig verklaard worden
- Controle door objectieve derde (de vrederechter)
- Aard en omvang van de bescherming kan steeds aangepast worden.

II. Drie Wettelijke technieken bij onbekwaamheid

Tweede techniek : ENKEL VOOR GEHUWDEN : (via de Familierechtbank – art. 220 Oud Burgerlijk Wetboek)

- Toelating om gezinswoning/huisraad te verkopen, nieuwe hypotheek te nemen, huisraad in pand te geven ;
- Toelating om bepaalde geldsommen te ontvangen om gezinsuitgaven te doen ;
- Toelating om handelingen stellen in de plaats van de onbekwame echtgenoot die hij of zij alleen kon uitoefenen en die beiden dus niet samen moesten doen ;
- Toelating om het bestuur over het gemeenschappelijk vermogen te doen.

II. Drie Wettelijke technieken bij onbekwaamheid

Derde techniek : de zgn. “**buitengerechtelijke bescherming**” = **de zorgvolmacht**

Wat ?

SPECIALE VOLMACHT die iemand geeft OP HET OGENBLIK DAT HIJ/ZIJ NOG WILSBEKWAAM IS aan iemand anders om in zijn/haar plaats (rechts)handelingen te stellen en beslissingen te nemen.

II. Drie Wettelijke technieken bij onbekwaamheid

VOORDELEN VAN DE ZORGVOLMACHT :

- Men regelt het zelf naar goeddunken → MAATWERK MOGELIJK

Bv. : verbod om het huis te verkopen zolang je leeft, schenkingen enkel mogelijk aan de kinderen elk voor een gelijk deel, aan successieplanning doen, voorkeur voor thuis blijven desnoods met (dure) hulp van derden, keuze rusthuis ...

- Derden (bv. vrederechter) hoeven niet tussen te komen of zich “te moeien” bij bv. schenking of verkoop huis ;
- Men kiest zelf de (latere) vertegenwoordiger-vertrouwenspersoon ;
- Altijd intrekbaar zonder tussenkomst van de vrederechter (zolang men bekwaam is).

II. Drie Wettelijke technieken bij onbekwaamheid

- **NADELEN VAN DE ZORGVOLMACHT :**
- Geen controle door een derde (tenzij men dit voorziet), noch door de vrederechter ;
- Gebrek aan publiciteit ;
- Volmachthebber blijft rekening-verantwoording verschuldigd bij einde opdracht ;
- De volmachtgever blijft officieel bekwaam en kan verder (ook) (rechts)handelingen stellen. (de term “buitengerechtelijke bescherming” is dus zeer misleidend)
- Eens men onbekwaam is niet meer aan te passen/uit te breiden, tenzij met tussenkomst van de vrederechter.

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

- Wet 17 maart 2013 (basis)
 - Wet 25 april 2014
 - Wet 12 mei 2014
 - Wet 21 december 2018 (uitbreiding tot persoon)
 - Wet 8 november 2023 (prof. lasthebber, onverenigbaarheden)
- (art. 489, 490, 490/1 en 490/2 Oud Burgerlijk Wetboek : 4 artikelen t.o.v. 67 m.b.t. gerechtelijke bescherming ...)

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

1. Een “speciale” volmacht

- Verschil met gewone volmacht

Gewone volmacht (algemeen of bv. bankvolmacht) houdt op te bestaan op het moment dat de volmachtgever wilsonbekwaam wordt (feitelijk of gerechtelijk) (art. 2003 Oud Burgerlijk Wetboek).

Een (geregistreeerde) zorgvolmacht blijft doorlopen (of treedt in werking) als de volmachtgever wilsonbekwaam wordt.

- Verschil met “verklaring van voorkeur”

D.i. een schriftelijke verklaring t.o.v. de vrederechter of een notaris waarin u aangeeft wie u later als bewindvoerder en/of vertrouwenspersoon wilt en ev. aangeeft welke beginselen de bewindvoerder in acht moet nemen. Hiermee moet in de mate van het mogelijke rekening gehouden worden.

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

2. Voorwaarden om de zorgvolmacht te kunnen GEVEN

- Meerderjarig zijn (kan ook interessant zijn voor “jonge” mensen bij bv. ongeval) ;
- Wilsbekwaam zijn (d.i. in staat zijn om feitelijk uw rechten en plichten uit te oefenen);
- Handelingsbekwaam zijn (d.i. niet (gerechtelijk) onbekwaam verklaard zijn om uw rechten en verplichtingen uit te oefenen).

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

3. Voorwaarden om de zorgvolmacht te kunnen KRIJGEN

- Principe : vrije keuze
- Één of meerdere personen (bv. bij meerdere kinderen)
- Mogelijkheid om een opvolger te voorzien (bv. bij overlijden, echtscheiding ...)
- NIET :
 - * professionele bewindvoerders die niet in het register zijn ingeschreven (normaal vanaf 1 juli 2028)
 - * personen onder bewind, minderjarigen, wilsonbekwamen ;
 - * rechtspersonen (uitz. : bepaalde stichtingen) ;
 - * personen die minder dan 10 jaar geleden failliet zijn verklaard of die tot de collectieve schuldenregeling zijn toegelaten (normaal vanaf 1 september 2027)
 - * bestuurs- en personeelsleden van de instelling waar de lastgever verblijft (of die in dienst waren tot 5 jaar voordien, uitz. Bepaalde familieleden, vanaf 1 september 2027) ;
 - * personen die zelf niet vrij over hun goederen kunnen beschikken ;
 - * personen ontzet uit het ouderlijk gezag.

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

4. (mogelijke) inhoud van de zorgvolmacht

- Zowel zaken m.b.t. PERSOON als zaken m.b.t. GOEDEREN EN VERMOGEN (bv. keuze rusthuis, uitoefenen patiëntenrechten), NIET : hoogstpersoonlijke handelingen (huwen, uit de echt scheiden, een kind erkennen, een testament maken of herroepen ...)
- Opgelet voor problematiek vennootschappen !
- ALGEMENE zorgvolmacht : voor alle daden van BEHEER (dus niet : beschikking !) en/of SPECIFIEKE zorgvolmacht : voor welbepaalde daden van beschikking (bv. verkoop van een woning, schenking aan kleinkinderen ...).
- Mogelijkheid om na te leven beginselen op te nemen (bv. nieuwjaarsgelden, vorm van beleggen ...)
- Mogelijkheid om een vergoeding voor de lasthebber te voorzien (zoniet : geen vergoeding mogelijk !)
- Zorgvolmacht vervangt geen wilsverklaring : wilsverklaring zit in het medisch dossier !

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

5. Vorm van de zorgvolmacht

- Onderhands of notarieel ;
- Verplicht notarieel : bij volmacht om te schenken (vermogensplanning) of onroerend goed te verkopen ;
- Verplichting tot registratie in het “centraal register van lastgevingen” (Kon. Fed. Notariaat) ;
 - Door de notaris bij notariële lastgeving ;
 - Door de griffier van het vredegerecht van verblijfplaats volmachtgever voor onderhandse lastgevingen ;
- Ook wijziging of beëindiging moet geregistreerd worden!

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

6. Uitwerking van de zorgvolmacht

- Vrij te bepalen : onmiddellijk of vanaf het moment dat de lastgever wilsonbekwaam wordt.
- Tip : voorzie hoe de wilsonbekwaamheid wordt vastgesteld (medisch attest ???). Bij blijvende discussie beslist de vrederechter.
- Tip : voorzie controlemechanisme (bv. ieder kwartaal uittreksels voorleggen aan andere kinderen)

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

7. Taak van de lasthebber

- Rekening houden met de opgegeven beginselen ;
- De lastgever zoveel mogelijk betrekken ;
- Minstens één maal per jaar overleggen met de lastgever of andere personen vermeld in de lastgeving ;
- Bij tegenstrijdige belangen : aanstelling lasthebber *ad hoc*.
 - Bv. bij schenking aan de lasthebber ;
 - Best te regelen in de zorgvolmacht ;
 - Liefst niet de bediendes van de notaris aanduiden (sowieso verboden vanaf 1 juli 2028 indien niet ingeschreven in het register).
- STRIKTE SCHEIDING VAN VERMOGENS !!!
- Geschillen tussen lasthebbers : men kan tussenkomst van de vrederechter vragen.

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

8. Wat als het fout gaat

- “Alarmbelprocedure” : elke “belanghebbende” kan de vrederechter inschakelen.

De vrederechter onderzoekt, kan bijkomende voorwaarden opleggen of omzetten in een bewind (ev. door een derde) ;

- Gewone aanvraag bewindvoering (bv. door derde die niet weet dat er een zorgvolmacht is). Ook hier onderzoekt de vrederechter of de zorgvolmacht al dan niet volstaat en bekrachtigt deze eventueel.

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

9. Beëindiging van de zorgvolmacht

- Door de volmachtgever : zolang hij/zij wilsbekwaam is. Opgelet : notaris/griffier verwittigen (registratie !) !
- Door de lasthebber : te allen tijde. Opgelet : te registreren (via notaris/griffier). De vrederechter moet verwittigd worden !
- Overlijden van volmachtgever/lasthebber (problematiek opvolging)
- Door een uitspraak van de vrederechter (met ev. installatie van een bewind)

III. De zorgvolmacht : wettelijke regeling

10. Kosten ?

- Notarieel : ereloon notaris (211 euro/319 euro (1/1/24)) + kosten registratie, recht op geschrift, kosten inschrijving register, BTW ... ; (totaal 500 à 600 euro) Opgelet : bij echtgenoten best 2 afzonderlijke volmachten om eenzijdig herroepen mogelijk te maken
- Onderhands : kosten registratie (€ 19,40 per lastgever)

IV. DE ZORGVOLMACHT : kritische bedenkingen

1. Fel gepromoot door het notariaat, minder geliefd bij de vrederechters.

- In 2024 alleen al werden er 122.734 zorgvolmachten geregistreerd, waarvan 110.165 in Vlaanderen !
- Eerste helft 2025 : 66.398 !
- Notarissen denken soms onvoldoende aan potentiële conflicten of formuleringen zijn te vaag of te verregaand of onvoldoende “op maat” ;
- Vrederechters komen enkel in contact met zorgvolmachten waarbij het misgaat.

IV. DE ZORGVOLMACHT : kritische bedenkingen

2. Volmachtgever blijft juridisch bekwaam

- Zorgvolmacht is geen oplossing om te vermijden dat iemand “domme dingen doet” (contracten afsluiten, zaken wegschenken ...). De volmachthouder heeft geen enkel recht om de nietigheid op te werpen van een transactie door de volmachtgever ;
- Vertegenwoordigingsbevoegdheid is relatief : Betekeningen en kennisgevingen gebeuren nog steeds aan de lastgever (dagvaardingen, aanmaningen (strafrechtelijk, belastingen, gasboetes, boetes de lijn ...) ;
- Biedt dus geen enkele “bescherming” – de term “buitengerechtelijke bescherming” is zeer misleidend

IV. DE ZORGVOLMACHT : kritische bedenkingen

3. In principe geen enkele controle op de wijze waarop de volmachthouder zijn mandaat uitoefent gedurende de periode van lastgeving

- Bij bewind is voor belangrijke handelingen een machtiging nodig van de vrederechter (schenking, verkoop, (soms) wijziging verblijfplaats ...) De vrederechter kijkt na
 - (1) of de wettelijke voorwaarden vervuld zijn (soepel) (bv. bij schenking : wil tot schenking moet blijken uit handelingen uit het verleden (Opgelet met verhaaltjes uit de media (eenzijdig, vrederechter kan zich niet verdedigen))
 - (2) of de handeling in het belang van de persoon is (kan ook louter “moreel” belang zijn ; maar er mag geen enkel risico zijn dat de beschermde persoon of de begunstigde zelf in de problemen komt (bv. bij schenking)).

De vrederechter denkt soms aan zaken waar de bewindvoerder/de beschermde persoon zelf niet aan gedacht hebben.

IV. DE ZORGVOLMACHT : kritische bedenkingen

- Bij bewind is er een jaarlijks verslag dat nagezien wordt door de vrederechter ; bij zorgvolmacht kunnen misbruiken lang verborgen blijven of komen soms nooit aan het licht ;
- “alarmbelprocedure” werkt in de praktijk niet ; misbruiken komen meestal enkel aan het licht wanneer men uit onwetendheid een bewind aanvraagt (onwetendheid omtrent het bestaan van de zorgvolmacht) ;
- Trage werking van de federatie voor afleveren van informatie ;
- Problematiek van moment waarop zorgvolmacht in werking treedt ;
- Zorgvolmacht is dikwijls een “blanco cheque” (<-> “bewind op maat”).

IV. DE ZORGVOLMACHT : kritische bedenkingen

- **4. Zorgvolmacht = lastgeving**
- art. 1984 tot 2010 Oud BW van toepassing : lasthebber zal bij einde van lastgeving rekening en verantwoording moeten afleggen (bewijslast), met alle problemen vanden als er geen boekhouding is, geen stukken werden bijgehouden ... quid bij fouten bij bv. vereffeningen, procedures ... (niet-aantekenen van beroep) ;
- Bij bewind is er de minstens jaarlijkse controle van de vrederechter met goedkeuring van het het verslag.

IV. DE ZORGVOLMACHT : kritische bedenkingen

5. Gebrekkige redactie van de zorgvolmacht

- Dikwijls geen “zorgvolmacht op maat” maar op basis van een model ;
- Dikwijls veel te verregaand ;
- Niet inbouwen van controlemechanismen ;
- Problematiek van “wanneer gaat de volmacht in” ;
- On-deontologische handelingen van de notaris :
 - Gezondheidstoestand van de volmachtgever op het moment van het verlenen van de zorgvolmacht ;
 - Ingaan van de zorgvolmacht : zeer ruime omschrijvingen ;
 - aanstellen van personeel notaris met bevoegdheid te schenken.

V. Conclusie en tips

- De zorgvolmacht kan een goede oplossing zijn voor welbepaalde situaties :
 - Bv. : er is maar één kind en er is steeds een goede band geweest tussen de overlevende ouder en het kind ; (bp wordt bv. dement en huis moet verkocht worden ; er moet dan geen bewind georganiseerd worden enkel voor de verkoop van het huis ; bp wordt geroepen tot kleine nalatenschap).
 - Bv. : Er zijn meerdere kinderen die goed overeenkomen en een goede taakverdeling hebben (bv. één kind lasthebber, het andere kind vertrouwenspersoon) ;
- Een zorgvolmacht is GEEN goede oplossing wanneer er ernstige conflicten zijn tussen de kinderen, wanneer het de bedoeling is te frauderen of een wettelijke erfgenaam te benadelen of een hak te zetten.

V. Conclusie en tips (slot)

Tips bij de redactie van de zorgvolmacht :

- Eis een zorgvolmacht op maat en dat de notaris voldoende tijd maakt om alles te bespreken en een aangepaste akte op te maken ;
- Voorzie voldoende controlemechanismen ; “vierogenprincipe”;
- Denk goed na over iedere clausule (bv. wanneer gaat de zorgvolmacht in, hoe wordt de onbekwaamheid vastgesteld) ;
- Verwittig belangrijke derden van het bestaan van de zorgvolmacht ;
- Overweeg in bepaalde gevallen een vergoeding voor de volmachthebber.